

Ja i Čestica

Autor:

Bediuzzaman Said Nursi

Naslov originala:

Ene ve Zerre

Izdavač:

IK Rejhan, Sarajevo

Prijevod:

Abdulah Smajić

Lektor:

Sanjin Kodrić

Kontakt:

www.rejhan.net

© IK Rejhan

Sva prava zadržana

ISBN 978-83-63796-46-4

Iz djela *Risale-i Nur*

Ja i Čestica

Said Nursi

Sarajevo, 2026

*Riječ koja je razgonetnula zagonetku i zapis
svemira i razriješila jednu od tajni Mudrog
Kur'ana*

RIJEČ TRIDESETA

*Slovo i tačka sastavljeno iz smisla
"Ja" i "Čestica".*

Ova Riječ sastoji se od dvije teme:

Prva tema istražuje suštinu i rezultat ljudskog
"Ja";

Druga tema istražuje kretanje i funkcije
"Čestice".

PRVA TEMA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَنَا عَرْضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ
فَابَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ
أَنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“Mi smo emanet ponudili nebesima, Zemlji i planinama, pa su se ustegli i pobjegli da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek; on je uistinu nepravedan i lahkomislen.” (Al-Ahzab: 72)

Iz vrhunske riznice ovog veličanstvenog ajeta ukazat ćemo na jedan od njezinih bisera, a to je da emanet kojeg su se nebesa, Zemlja i planine uplašile i odbile ponijeti ima mnoga značenja i vidove. Jedno od tih značenja i jedan od tih vidova jeste “Ja”.

Zaista, čovjekovo “Ja” sjeme je iz kojeg su izrasli svijetlo i veličanstveno stablo Tuba, kao i strašno stablo Zekkum, što, počev od Adema, a.s., pa do danas, pružaju svoje grane i šire svoje ogranke u sve krajeve čovjekovog svijeta.

Prije nego što se upustimo u govor o ovoj obimnoj činjenici, izložiti ćemo jedan uvod što će olakšati njezino razumijevanje.

Dakle, ovako:

Čovjekovo "Ja" ključ je Božijih Lijepih Imena, a ona su svako po jedna skrivena riznica, kao što otključava i brave svemira. Ono je samo po sebi jedan čudesan zapis i neobična zagonetka. Međutim, spoznajom suštine ljudskog "Ja", razmotava se taj čudesni zapis i razotkriva se ta neobična zagonetka čovjekovog "Ja", a time se rastvaraju i zagonetka svemira te riznice svijeta nužnosti.

U poslanici *Šemme* već smo naveli neke činjenice koje se odnose na ovu temu, i to kako slijedi:

Ključevi svijeta u ruci su čovjekovoj, i u njenoj duši. Naime, iako su vrata svemira naizgled pootvarana, ona su, ustvari, zaključana. Dženabi-Hak sa strane emaneta položio je u čovjeka ključ koji otvara sva vrata svijeta, i zapis s kojim on otkriva skrivene riznice Stvoritelja svemira; taj ključ jeste "Ja" što ga čovjek nosi u sebi.

Međutim, "Ja" je i samo po sebi jedna zamršena zagonetka i zatvoren zapis. Ukoliko otvoriš to "Ja" spoznajom njegove imaginarne suštine i svrhe njegovog stvaranja, rastvorit će ti se zapis svemira, na sljedeći način:

Sanii-Hakim u ruku čovjeka predao je kao emanet njegovo "Ja" koje sadrži pokazatelje i uzorke kojima on pronalazi put do činjenica Njegovih Uzvišenih Božanskih svojstava i presvetih položaja. Drugim riječima, "Ja" jeste mjerna jedinica po kojoj se spoznaju Božija gospodarska svojstva i Božanski položaji.

Poznato je to da nije nužno da neka mjerna jedinica posjeduje stvarno postojanje, već mjerna jedinica može biti obrazovana na temelju pretpostavke i imaginacije, poput imaginarnih linija u geometriji. Zapravo, to znači da nije obavezno to da "Ja" posjeduje stvarno postojanje ustanovljeno znanošću i pokusnim istraživanjem.

Pitanje: Zašto je spoznaja svojstava i Lijepih Imena Uzvišenog Allaha vezana uz ljudsko "Ja"-stvo?

Odgovor: Nešto što je apsolutno i sveobuhvatno nema niti granica niti kraja; tome se ne daje forma niti je određeno nekim propisom, jer je ono neodredivo i bezlično. Stoga je i njegova suština neshvatljiva.

Tako, naprimjer, beskrajna svjetlost bez primjese tmine ne da se odrediti niti spoznati, osim ukoliko bude omeđena stvarnom ili zamišljenom tminom.

Isto tako ni svojstva Slavljenog i Uzvišenog Allaha, kao što su znanje i svemoć, i Njegova

Lijepa Imena, kao što su *Mudri* i *Milostivi*, budući da su apsolutna, nemaju granica; ona obuhvataju svaku stvar, neusporediva su i nedostižna, ne mogu se ničim obuhvatiti niti odrediti, i zato se ne zna njihova kakvoća niti se daju opažati. Stoga je nužno postaviti zamišljene i hipotetičke granice tih apsolutnih svojstava i imena, kako bi bile sredstvo njihovog razumijevanja, jer, inače, ona nemaju stvarnih granica niti ivica. To čini čovjekovo "Ja"-stvo, odnosno to je funkcija čovjekovog "Ja". Ono zamišlja u sebi izmišljeno božanstvo, hipotetičku vlast, moć i znanje, te time iznalazi određene granice i povlači zamišljene crte sveobuhvatnih svojstava i apsolutnih imena. Tad, naprimjer, kaže: *Odavde dovde pripada meni*, a izvan toga prepušta tim svojstvima. Drugim riječima, čovjekovo "Ja" vrši neku vrstu podjele stvari, i time se malo pomalo osposobljava za razumijevanje suštine tih neograničenih svojstava, koristeći svoja sitna mjerila i primitivne kriterije.

Tako, naprimjer, čovjekovo "Ja" kroz svoje umišljeno gospodarenje nad domenom svojeg vlasništva razumijeva gospodarenje svojeg Stvoritelja, u domenu svih uvjetno mogućih stvari.

I kroz svoje prividno posjedništvo ono razumijeva stvarno vlasništvo svojeg Stvoritelja, te izjavi: *Kao što sam ja posjednik*

ove kuće, Slavljeni Stvoritelj vlasnik je cijelog svemira.

I kroz svoje sitno znanje, ono upoznaje apsolutno znanje Allahovo.

A kroz svoju stečenu, djelomičnu stručnost, ono spoznaje fenomenalno umijeće Veličanstvenog Tvorca, te, naprimjer, izjavi: *Kao što sam ja podigao i uredio ovu kuću, tako i ovaj svijet dunjaluka sigurno ima svojeg graditelja i raspoređitelja, itd.*

Na ovaj način, u čovjekovo "Ja" umetnuto je na hiljade stanja, svojstava i čula što sadržavaju na hiljade skrivenih tajni koje mogu donekle ukazati i izložiti sva Božanska svojstva i mudre postupke.

Drugim riječima, čovjekovo "Ja" samo po sebi ne posjeduje nikakav smisao, već, poput ogledala, mjerne jedinice, detektora ili, pak, doslovnog značenja, ukazuje na smisao drugih. Ono je jedna svjesna žica iz debelog užeta ljudskog postojanja. Ono je tanka nit iz platna odore ljudske suštine. Ono je "*Eli*" knjige karaktera ljudskog roda, a koji ima dva lica.

Jedno lice okrenuto je prema dobru i postojanju; ono u tom licu isključivo nalazi i prima izljeve, odnosno samo uzima ono što se izlije na njega, jer ono je u ovom licu nemoćno stvoriti, dakle, u njemu nije aktivni činitelj, a s

obzirom na to da je njegova ruka prekratka i ne posjeduje moć stvaranja.

Drugo lice okrenuto je prema zlu i vodi u nepostojanje; "Ja" u tom licu jeste aktivni činitelj i vrši djelovanje.

Pored toga, suština ljudskog "Ja" doslovna je, odnosno ono samo ukazuje na smisao nečeg sasvim drugog. Onda, njegovo gospodstvo umišljeno je i nestvarno, a njegovo postojanje toliko slabo i nezamjetljivo da ono samo po sebi ne može ponijeti bilo šta, niti bilo šta može na njega biti postavljeno. Ono je samo mjerilo, ništa više od tog, i ono izlaže na vidjelo svojstva Uzvišenog Allaha, koja su apsolutna i sveobuhvatna, slično termometru, barometru i drugim instrumentima što mjere vrijednosti i stepene nečega.

Onaj ko spozna suštinu svojeg "Ja" s ovog lica, prizna je, a zatim se vlada po tome i po zahtjevima toga, te se svrstava među one sadržane u riječima Uzvišenog:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا "Uspio je onaj ko je izbistri"

(Aš-Šams: 9), i onaj koji ispunjava svoj emanet kako treba, on kroz prizmu svojeg "Ja" uviđa suštinu svega što postoji i funkcije što ga ono vrši. Kad informacija s vanjskih vidika stigne u njegovu dušu, naći će svoju potvrdu u tom "Ja", te će se ta saznanja zadržati kao prosvjetljujuće

znanje i mudrost u njoj, te se neće preobratiti u tminu uzaludnosti.

A kad čovjekovo "Ja" izvrši svoju funkciju na ovaj način, ono napusti svoje umišljeno gospodstvo i izmišljeno vlasništvo, koji su samo mjerna jedinica i ništa drugo, i prepušta svu vlast govoreći:

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

"Njegova je sva vlast, Njemu pripada sva zahvala, Njegov je sud, i Njemu ćete biti vraćeni. Tad se odjene u odoru svoje istinske robovske pobožnosti, i uspinje se na položaj sklada najljepšeg."

Međutim, ako čovjekovo "Ja" smetne s uma svrhu svojeg stvaranja, i na sebe gleda u nominalnom smislu, tako napustivši svoju naravnu funkciju, i vjeruje u sebe kao vlasnika, onda je ono pronevjerilo svoj emanet i podvelo se pod smisao Božijeg upozorenja:

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا

"A propao je onaj ko je upogani." (Aš-Šams: 10)

Tako, pribojavanje nebesa, Zemlje i planina od nošenja emaneta, i njihov strah od uobrazilje i izmišljanja sudionika Allahu, jeste upravo s tog lica "Ja"-stva koje porađa sve vrste širka, zla i zablude.

Sigurno! Iako je čovjekovo "Ja" jedan prozirni *Elif*, tanka nit i zamišljena linija, ipak ako se ne upozna njegova suština, ono se pritajeno razvija, kao što se razvija klica pod zemljom; i ono se malo-pomalo uzgaja sve dok se ne proširi u sve dijelove ljudskog bivanja, a onda ga proguta poput ogromnog zmaja. Tad čovjek sa svim svojim rafiniranim svojstvima i čulima preraste u to "Ja". Nakon toga, "Ja"-stvo cijele vrste nadahne to njegovo "Ja" i u njemu potakne duh rasnog i nacionalnog fanatizma, te ono, oslanjajući se na podršku tog kolektivnog "Ja"-stva, postane osorno toliko da poput prokletog šejtana prkosi i proturječi Allahovim zapovijedima. Zatim počne sve ljude, pa i sve stvari, mjeriti po mjeri samog sebe i po svojem ćejfu, i Allahovu vlast raspodjeljivati među tim stvarima i među drugim uzrocima, te tako upadne u širk velikih razmjera, te se u njemu jasno odrazi smisao ajeti-kerima:

اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ "Mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda." (Lukman: 13) Jer, kako god je čovjek koji potkrade državnu imovinu za četrdeset dinara prisiljen potkupiti svoje jatake dajući svakom od njih ponešto od toga, isto tako i onaj koji izjavi: *Ja sam sam svoj gospodar* također mora reći i vjerovati: *A i sve druge stvari svoji su gospodari.*

Na ovaj način, čovjekovo "Ja" u takvom izdajničkom stanju pronevjere emaneta zapadne u totalno neznanje, i postane čak najprimitivnija neznalica koja tumara na dnu svojeg složenog neznanja, čak i ako je kao čovjek izučio hiljade nauka i zanata. Razlog za ovakvo što jeste činjenica da svjetla spoznaje razasuta u svemirskom prostranstvu koja dohvate njegova čula i um ne nalaze u njegovoj duši materijal koji će ih potvrditi, prosvijetliti i zadržati, stoga se sva ta saznanja ugase i postanu neprozirna tmina. Naime, sve što dođe do njega, bude zamazano bojom njegove duše. Zato čak i da se pojavi sušta mudrost i briljancija, u njegovoj duši na nju bi se navukao oblik apsolutne uzaludnosti i ispraznosti. Jer, boja ljudskog "Ja" u takvom stanju jeste obožavanje stvari mimo Allaha, širk, lišavanje Stvoritelja od Njegovih uzvišenih svojstava, te poricanje Uzvišenog Boga. Čak i kad bi cijeli svemir bio ispunjen blistavim dokazima i svjetlima upute, crna tačka što se nalazi u to "Ja" pomračila bi tu nadolazeću svjetlost i zakrila ga da se ne vidi.

U *Riječi jedanaestoj* detaljno smo govorili i nepobitno dokazali to kako je ljudska bit i "Ja"-stvo unutar nje, s gledišta doslovnog smisla, jedno osjetljivo mjerilo svemira, jedna ispravna i precizna vaga, jedan sadržajan i svestran indeks, jedna savršena mapa, jedno

sveobuhvatno ogledalo i jedan sveobuhvatni kalendar. Ko želi, može pogledati u toj poslanici. Mi ovdje zaključujemo uvod, zadovoljivši se detaljima iznesenim u njoj. Ukoliko si usvojio ovaj *Uvod*, hajde onda da zajedno uđemo u istinsku stvarnost.

Kroz historiju čovječanstva, od doba Adema, a.s., pa sve dosad, pružaju se dvije snažne struje i dva idejna lanca, što se provlače kroz vremena i epohe, poput dva stabla koja svoje grane i ogranke odašilju u svim smjerovima i kroz svaku generaciju ljudskog roda.

Prvi lanac jeste lanac vjerovjesništva i vjere.

Drugi lanac jeste lanac filozofije i mudrosti.

Kad god su ta dva lanca bila uedinjena i spojena, odnosno u kojem god vremenu i stoljeću filozofija je zatražila utočište u vjeri, slijedila je i bila joj pokorna, čovječanstvo se krijepilo blagostanjem i živjelo ugodnim društvenim životom. A kad god se ukazao rascjep između ta dva lanca i njih dvije se razdvoje, sva se svjetlost i dobrostanje okupe oko lanca vjerovjesništva i vjere, a sva zla i zablude sabere se oko lanca filozofije.

Hajde sad da pronađemo ishodište svakog od ta dva lanca i njihove temelje:

Lanac filozofije, koja se osilila od vjere, poprimio je oblik zloćudnog stabla Zekum, što širi tminu širka i oko sebe razasipa zabludu.

Tako je u ruke ljudskog uma, s grane umne sposobnosti, predala plodove zagovornika vječnosti ovog svijeta, materije i prirode, i na glavu čovječanstva je, s grane snage srditosti, nabacila plodove nimruda, faraona i tirana,¹ a s grane bestijalne nagonske energije, uzgojila je plodove božanstava, idola i samoproглаšenih bogova.

Nasuprot ovog divljeg stabla, drveta Zekum, izniklo je stablo Tuba, stablo pobožnosti Allahu, a to je lanac vjerovjesništva, te je urodilo zrelim i ukusnim plodovima u bašči Kugle zemaljske, i pružilo ih čovječanstvu, te se s grane umne sposobnosti spustiše na dohvat ruke: vjerovjesnici, poslanici, pravednici, dobre evlije i drugi, kao što je s grane pokretačke snage ono urodilo plodovima pravednih vladara i presvijetlih suverena čistih poput meleka. A s grane privlačne sile, urodilo je plodovima plemenitih, darežljivih, nosilaca

¹ Da, drevna filozofija Egipta i Babilona, koja je dostigla do granica magije ili se pričinjavala kao magija, budući da se njome bavila isključivo određena skupina ljudi, jeste ta koja je zadojila faraone i nimrude i uzgojila ih u svojem naručju, isto kao što je i mulj naturalističke filozofije i njezina baruština nataložila božanstva u umovima antičke grčke, te izrodila kipove i idole. Istina je, onaj ko je zaklonjen od Allahovog svjetla zastorom "prirode" dodjeljuje svakoj stvari božanstvenost, a zatim je nadređuje samom sebi.

čovječnosti i odvažnosti s čestitim životopisom i lijepom pojavom, čednih i neporočnih. Tako je to beričetno stablo jasno istaknulo to da čovjek uistinu jeste najplemenitiji plod stabla svemira.

Dakle, ishodište ovog plemenitog stabla, i ishodište onog divljeg stabla jesu dvije strane ljudskog "Ja", njegovo lice i naličje. Znači, to je "Ja" izvorna sjemenka tih dvaju stabala, i svako od njegova dva lica postalo je izdanište jednog od toga dvoga.

Objasnit ćemo to na sljedeći način:

Vjerovjesništvo preuzima i poprima lice ljudskoga "Ja".

Filozofija usvaja i poprima naličje ljudskoga "Ja".

Prvo lice ljudskog "Ja", a koje je okrenuto istinama vjerovjesništva. Ovo je lice ishodište čiste pobožnosti Allahu. Odnosno, to "Ja" zna da je ono rob Allahov i pokoran je svojem Bogu. Ono shvata da je njegova suština doslovna, odnosno da ukazuje na smisao nečeg drugog. Ono vjeruje da je njegovo postojanje usputno i ovisno, što znači da ono postoji jer je uvjetovano postojanjem nekog drugog, kao i to da ga taj drugi dovodi u postojanje. Ono zna i to da je njegovo vlasništvo nad stvarima prividno, odnosno da je ono ima u posjedu zakratko i uz dopust njihovog Stvarnog Vlasnika. Njegova

stvarnost jeste poput sjene, nije izvorna, odnosno ono je uvjetno moguća stvar, stvoreno i nebitno, i ono je blijeda sjena koja odražava manifestiranje istinske i nužne stvarnosti.

Što se funkcije tog čovjekovog "Ja" tiče, ona jeste obavljanje dužnosti prema svojem Gospodaru, savršeno poslušno i svjesno, budući da je ono jedna mjera za spoznavanje svojstava njegovog Stvoritelja, i vaga za saznavanje Njegovih, Slavljen neka je On, položaja.

Ovako su vjerovjesnici i poslanici, a.s., i ljudi izbistrenog duha i evlije, gledali na ljudsko "Ja" u ovom licu, i tako su opažali stvarnost. Oni su ispravno shvatili stvarnost, i predali svu vlast veličanstvenom Vlasniku sve vlasti. I svi su oni priznali to da Ovaj Uzvišeni Vlasnik nema sudionika niti premca, niti u Svojoj suverenosti, niti u Svojem gospodarenju, niti u Svojem Božanskom položaju; On nema potrebu niti za pomagačem, niti ministrom, jer, u Njegovoj su ruci uzde svega, i On može sve. Dok, posredne uzročnosti jesu samo pojavni zaklони i zastori. A i "priroda" jeste samo Njegov princip stvaranja, zbirka Njegovih zakona koji vladaju u svemiru, i to zbog ispoljavanja Njegove svemoći.

Dakle, ovo zorno, svijetlo i lijepo lice ljudskog "Ja" poprimilo je svojstva sjemenke koja ima

svrhu i smisao. Iz nje je Haliki-Zuldželal, Visok neka je On, proizveo stablo pobožnosti Tuba, a čije su se blagoslovljene grane pružile na sve strane ljudskog roda, i ukrasile ga prijatnim i blistavim plodovima, rastjeravši sasvim mrak prošlosti, i s istinom dokazavši da to dugo minulo vrijeme nije onakvo kakvo se pričinjava filozofiji, odnosno nepregledna i jeziva grobnica i grozno ništavilo, već je ono jedna bašča svjetlosti, za duhove koji su odbacili svoj teški teret, a kako bi napustili ovaj svijet slobodni, i ono je stjecište svjetla i prosvijetljeni duhovni uzlet kroz različite nivoe za te duhove koji odlaze, a kako bi se premjestili na drugi svijet, u svijet budućnosti i u vječno blagostanje.

A drugo lice ljudskog "Ja" jeste naličje što ga je usvojila filozofija. Ona na to "Ja" gleda u nominalnom smislu, odnosno tvrdi da to "Ja" ukazuje samo na sebe. Ona sudi da se njegov smisao nalazi u njemu samom, odnosno da ono djeluje samo radi sebe. Ona nalazi da je njegovo postojanje izvorno i subjektivno, odnosno da je njegovo postojanje prirodjeno njemu samom. Ona pogrešno smatra i to da ono ima pravo na život, kao i to da je ono stvarni gospodar u sferi svojeg raspolaganja. Ona smatra da je taj njezin stav nepromjenjiva činjenica. Ona poima i to da funkcija čovjekovog "Ja" jeste uspon i lično usavršenje što proizlazi iz samoljubivosti. Na

ovaj način filozofi su izgradili svoj pravac na mnogim kvarnim principima. Mi smo već sa savršenom nepobitnošću dokazali to koliko su ti temelji neodrživi i kvarni, u mnogim Poslanicama, a naročito u *Riječima*, a posebno, opet, u *Riječi dvanaestoj* i u *Riječi dvadeset i petoj*.

Neki znameniti prvaci i velikani filozofije, poput Platona, Aristotela, Ibn Sine i Al-Farabija, temeljeći se na tim kvarnim osnovama, vjerovali su kako krajnji domet ljudskih težnji jeste *tešebbuhu-bil-vadžib* – “sličnost s Nužnim Bićem”(!), odnosno, oni su to lansirali kao jedan okrutni faraonski sud i svojim poticanjem “Ja”-stva da razuzdano lunja poljima višeboštva i zablude utabali su stazu mnogim grupacijama zaodjenutim raznim vrstama širka, poput obožavatelja posrednih uzročnosti, idolopoklonika, poklonika prirode ili, pak, obožavatelja zvijezda. Tako su oni zapriječili put pobožnosti Allahu, zabravili vrata nemoći, slabosti, neimaštine, ovisnosti, nesavršenosti i manjkavosti, prirođenih ljudskoj naravi. Zalutali su u baruštini prirode i potpuno su zaglibili u močvaru širka, ne mogavši pronaći put do široke kapije zahvalnosti.

Međutim, oni koji se kreću trasom vjerovjesništva, u potpunosti prosuđuju s čistom pobožnošću Allahu, samo Njemu, i drže

da krajnji domet i svrha čovječnosti i temeljna funkcija čovjekova jeste vladati se po Božanskim normama ponašanja, odnosno odjenuti se u odoru uzvišenog karaktera kreposti i čestitosti, a koje naređuje Slavljeni Allah, kao i znati svoju nemoć, te zatražiti utočište u Njegovoj svemoći, i uvidjeti svoju slabost, te tražiti zaštitu u snazi Uzvišenog, i opaziti svoju neimaštinu, te pribjeći Njegovoj milosti, i sagledati svoju zavisnost, te se napajati iz Njegovog bogatstva, i spoznati svoju nesavršenost, te tražiti oprosta od svojeg Uzvišenog Gospodara, i osjetiti svoju manjkavost, te slaviti i veličati Njegovo, Uzvišen neka je On, savršenstvo.

Tako je filozofija koja se osilila od vjere skrenula duboko u stranputicu; čovjekovo "Ja" čvrsto je zgrabilo svoje uzde i zalijeće se u svaku vrstu zablude.

Na taj način drvo Zekkum izniknulo je s vrha tog lica čovjekovog "Ja", te je pola ljudskog roda obraslo zabludom, i ono ih je iskrivilo s pravog puta. A plodovi što ih je to proketo stablo, drvo Zekkum, izložilo ljudskom pogledu, jesu kipovi i božanstva s grane bestijalne nagonске sile. Jer, filozofija u principu aplaudira sili; ona nju uzima kao polazište i pravilo, potvrđujući njezinu metodu. Čak je i načelo "zakona jačeg" jedan od njezinih temeljnih principa, a po

principu "jači je u pravu"², ona se prešutno oduševljava tiranijom i agresijom, te je podržala razvratnike, tlačitelje i grubijane, i ohrabrila ih da se proglašavaju bogovima.

Osim toga, ona je svu ljepotu i dopadljivost u stvorenjima i njihovim likovima proglasila kao vlasništvo samog stvorenja te samog lika, nehajno propustivši tu ljepotu dovesti u vezu sa besprijekornom ljepotom i neprikosnovenom divotom fenomenalnog Stvoritelja i Dizajnera. Ona se, tako iščuđava stvarima: *Divno li je ovo!*, umjesto da izjavi: *Divno li je stvaranje ovoga!*, odnosno, učinila je tu ljepotu poput kipa dostojnog obožavanja!

Pored toga, budući da odobrava privid slave, kao i površne čari licemjerja i glasovitosti, filozofija je osokolila dvoličnjake i potaknula ih je da ogreznu u svojoj samoljubivosti, proizvevši tako idole koji su poput kipova kojima se klanjaju njihovi obožavatelji.³

² Što se vjerovjesništva tiče, ono potvrđuje to da je *snaga u istini*, a ne *istina u snazi*, te time odsijeca korijenje nepravde i ostvaruje pravednost.

³ To znači da ti koji nalikuju idolima i kipovima ispoljavaju stanja slična obožavanju pred onima koji im se dive, a kako bi stekli popularnost i privukli ih sebi, te kako bi ugodili svojoj sujeti i strasti. Na taj način, oni su s jedne strane obožavatelji, a s druge strane obožavani.

Ona je s grane snage srditosti nad glavama jadnih ljudi uzgojila faraone, nimrude, kao i male i velike tirane.

A s grane umne sposobnosti, ona je u ljudske umove umetnula poklonike vječnosti ovog svijeta, materijaliste, naturaliste, i njima slične divljačke izrode, pa je ljudski razum rastrgala na hiljade dijelova.

A sad, dakle, kako bismo pojasnili ovu stvarnost, izvest ćemo neke usporedbe između rezultata nastalih na kvarnim temeljima pravca filozofije, s jedne strane, i rezultata proizvedenih na zdravim temeljima staze vjerovjesništva, s druge strane. Diskusiju ćemo svesti samo na nekolicinu primjera između hiljada vidova poređenja ovog dvoga.

Prvi primjer: تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ Jedno od potvrđenih pravila što slijedi pravac vjerovjesništva u privatnom životu čovjeka jeste vladanje po Allahovim normama ponašanja. To, zapravo, znači budite iskreni Allahovi robovi, okitite se od Allaha danom moralnošću, ponizno se okrenite Njemu, priznajući duboko u duši svoju nemoć, neimaštinu i nesavršenost.

Gdje je ovo veličanstveno pravilo u odnosu na samoljubivu izjavu filozofije: *Budite slični*

Nužnom Biću, a za što ona tvrdi da je krajnje savršenstvo čovječnosti!

Zbilja, gdje je ljudska bit koja je zamiješena s neograničenom nemoći, slabošću, neimaštinom i ovisnošću, u odnosu na Biti Nužnog bića, Svemoćnog, Snažnog, Bogatog i Nadmoćnog Allaha.

Drugi primjer: Potvrđeno je pravilo pravca vjerovjesništva u društvenom životu da je uzajamna saradnja načelo što dominira svemirom, počev od sunca i mjeseca, pa sve do bilja i životinja. Možeš vidjeti kako bilje podržava životinje, a životinje podržavaju čovjeku. Čak i čestice hranjivih tvari podržavaju i pomažu tjelesne ćelije.

Gdje je, dakle, ovo ispravno načelo, načelo saradnje i pomaganja, zakon plemenitosti i norma ukazivanja počasti, u odnosu na načelo sukoba što ga zagovara filozofija, tvrdeći da ono regulira društveni život?! A zna se to da sukob nastaje samo kod nekih ljudi i grabljivih zvijeri zloupotrebom njihove naravi. Filozofija je još i više zagazila u blato uzevši to načelo sukobljavanja kao faktor vlasti i dominacije nad svim bićima, te je sasvim glupo izjavila: *Život je borba i sukob*.

Treći primjer: Jedan od najidealnijih rezultata i uzvišenih pravila vjerovjesništva u potvrdi Jednoće Boga, jeste da:

الْوَّاحِدُ لَا يَصْدُرُ إِلَّا عَنِ الْوَّاحِدِ To znači “da sve što posjeduje svojstvo jednoće može nastati samo iz jednog”, jer budući da u svakoj stvari i u svemu postoji pojavna jednoća, onda je sasvim izvjesno to da su one proizvod jedne biti. Međutim, načelo i doktrina drevne filozofije jeste to da:

الْوَّاحِدُ لَا يَصْدُرُ عَنْهُ إِلَّا الْوَّاحِدُ “Iz jednog može nastati samo jedno”, odnosno iz jedne biti može poteći samo jedna stvar, dok druge stvari iz nje nastaju samo uz posredovanje posrednika. Ovo filozofsko pravilo daje izvršnim uzrocima i posrednicima jednu vrstu sudioništva u Božijem gospodarenju, i pokazuje to da Svemoćni i Apsolutno Bogati, Onaj Koji zapravo nije u potrebi ni za čim, jeste u potrebi za bespomoćnim posrednicima! Čak su odlutali i dalje te su Velikom i Visokom Stvoritelju dali naziv “Primarni Intelekt“, a ostatak njegove suverene vlasti rasparčali su među posrednicima, tako otvorivši put u veliki širk.

Dakle, gdje je ono monoteističko načelo vjerovjesništva, u odnosu na to pravilo bolesne drevne filozofije, umrljanje širkom i ukaljane zabludom?

Pa, ukoliko su i filozofi Iluminacije, koji su najjementniji filozofi i najrazboritiji mislioci,

izustili ovako niske riječi, zamisli, onda, kakve su izjave nekih drugih filozofa i mislilaca iz reda materijalista i naturalista!

Četvrti primjer: Jedno od mudrih načela vjerovjesništva jeste to da svaka stvar posjeduje mnoge svrhe i raznolike koristi. Čak i jedan plod posjeduje toliko koristi koliko ima i plodova na tom stablu, što se da razumjeti i iz tajne ajeti-kerima: *وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغُ بِحَمْدِهِ*

"I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga."

(Al-Isra': 44) Pa, ako postoji samo jedan rezultat nekog živog stvorenja koji je okrenut prema samom tom stvorenju, i samo jedna svrha njegovog postojanja što se odnosi na njega samog, na hiljade njegovih rezultata se, onda, odnose na Njegovog Mudrog Stvoritelja, i na hiljade svrha okrenuto je prema njegovom Veličanstvenom Graditelju.

A načelo filozofije govori da *krajnji domet svakog živog bića okrenut je prema njemu samome ili je, pak, vezan uz koristi čovjeka*. Ovakvo pravilo lišava bića mnogih njihovih svrha koje su u njih ugrađene, te neki plod sitan poput makovog zrna ono postavlja na ogromno, gorostasno stablo, time pretvorivši bića u ispraznost i besmisao.

Gdje je, onda, ona istinska mudrost u odnosu na ovo kvarno pravilo filozofije lišene svake

mudrosti, a koja sve što postoji prefarbava u boju uzaludnosti!

Ovaj smo govor sveli na ovoliko, budući da smo ovu činjenicu već detaljnije istražili u *Desetoj činjenici Riječi desete*.

Po uzoru na ova četiri primjera, dakle, možeš vršiti usporedbe među hiljadama drugih primjera i uzora, a na dio njih već smo ukazali u zbirci *Odsjaja*.

Imajući u vidu to da se filozofija oslanja na ovakve bolesne temelje i njezine zarazne rezultate, znameniti filozofi islama koje je zaslijepio blješteći izgled filozofije, te su se otisnuli njenim putem, poput Ibn Sine i Al-Farabija, nisu postigli ništa više od najprizemnijeg stepena imana, stepena običnog vjernika, a islamski autoritet Imam Al-Gazali nije im priznao čak ni toliko.

Tako je i s mu'tezilijskim imamima, koji su vrsni znanstvenici u ilm-ul-kelamu, jer su i oni, primamljeni filozofijom i njezinom kitnjastošću, i učvrstivši svoje veze s njom, prepustili razumu svu moć odlučivanja, i nisu stekli ništa više od stepena grešnog i prijestupnog vjernika.

Takav je slučaj i s Abul-A'la Al-Ma'arrijem, poznatim muslimanskim književnikom, poznatim po svojoj melanholičnosti, kao i s Omerom Al-Hajjamom, oličenim svojim

zapomaganjem siročeta, te i s drugima koje je, poput ove dvojice, pomamila filozofija, i čije je nagonske duše ona ushitila. Oni su primili pljusku odgoja i šamar poniženja, i proglašeni su nevjernicima od strane poznavalaca stvarnosti i savršenstva, a koji su ih ukorili: *O bezumnici, vaši postupci oličenje su nepristojnosti i bestidnosti, krećete se putem bezbožništva i u okrilju svojeg stvaralaštva odgajate raskolnike!*

Pored toga, jedan od rezultata utemeljenih na kvarnoj filozofiji jeste taj da se ljudsko "Ja", a koje samo po sebi posjeduje tek blijedu suštinu poput zraka i pare, negativnim djelovanjem pogleda filozofije i njezinog viđenja stvari u njihovom nominalnom smislu, ipak iz pare pretvara u tečnost, a nakon toga, postavši naviknuto i ogrezavši u materijalnostima, ono se stvrdne, pa ga, nakon toga, obuzme nemarnost i poricanje, te se to "Ja"-stvo sasvim ukruti i zaledi. Zatim, kroz neposluh prema Allahovim zapovijedima, ono se pomuti, izgubi svoju bistrinu i postane neprozirno. Zatim, malo-pomalo, postaje još više okorjelo, te na kraju proguta svojeg vlasnika. To se "Ja" ne zaustavlja čak ni u tim granicama, već se još napuhuje i širi mišljenjima drugih ljudi, te počne uspoređivati ljude, pa čak i pojavne uzroke, sa samim sobom, i dodjeljuje im faraonsko silništvo, iako oni to odbijaju i

izbjegavaju. Tad ono zauzme neprijateljski stav prema Božanskim zapovijedima, te pita:

“مَنْ يَحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ” *Ko će oživjeti kosti kad budu truhle?*” (Ja-Sin: 78), i kao da prkosi Uzvišenom Allahu, i Njega, Koji može sve, optužuje za nesposobnost. Zatim ono dospije dotle da se upliće u Allahova uzvišena svojstva, te poriče, iskrivljuje ili odbacuje sve što mu nije po ćejfu ili, pak, što se ne dopada faraonskoj oholosti njegove duše.

Tako je, naprimjer, jedna skupina filozofa Slavljenog i Uzvišenog Allaha nazvala “Neophodnim samom po sebi”, time odrekavši Njegovu volju i izbor, i porekavši svjedočanstvo cijelog svemira o Njegovom slobodnom htijenju.

Slavljen neka je Allah! Sveukupna bića, od atoma do sunaca, jasno i kategorično dokazuju htijenje Mudrog Stvoritelja, svojom određenošću, pravilnošću, svrhovitošću i proporcionalnošću, pa kako to onda ne opaža oko filozofije? Allah im oslijepio oči!

Druga skupina filozofa iznijela je tvrdnju da znanje Allahovo ne obuhvata sitne stvari. Tako su porekli sveobuhvatnost Allahovog sveznanja, odbacivši istinito svjedočanstvo svih bića o Njegovom znanju koje obuhvata sve.

Osim toga, filozofija je dodijelila uzrocima djelotvornost, i dala je prirodi moć stvaranja i izumijevanja, te je previdjela svijetle pečate na svakom biću koji pripadaju Stvoritelju svega, a kako smo to potvrdili u *Riječi dvadeset drugoj*. Povrh toga, ona je stvaranje nekih bića, pripisala nesposobnoj, krutoj, besvjesnoj prirodi, koja u rukama ima samo puku slučajnost i slijepu silu; time je ona prirodu učinila praizvorom stvaranja stvari, i djelotvornim faktorom uticaja. Na taj način je filozofija prikrila na hiljade svrha sadržanih u bićima koja su tek pisma Boga Sveopstojnog.

Nadalje, filozofija nije pronašla put do širokih vrata budućeg svijeta, te je porekla ahiretsko proživljenje i proglasila bespočetnost duhova. A zna se to da Dženabi-Hak svim Svojim Lijepim Imenima, i svemir svim svojim činjenicama, i časni vjerovjesnici i poslanici, a.s., sa svim istinama s kojima su došli, i nebeske knjige sa svim svojim časnim ajetima, dakle, svi oni jasno ističu dešavanje proživljenja i ahireta. To smo već ustanovili u *Riječi desetoj*.

Na ovaj način moguće je kroz usporedbu s ovim neosnovanim praznovjerjem i izmišljotinama zaključiti i sva ostala pitanja kojima se filozofija bavi.

Dakako! Reklo bi se kao da su đavoli pijucima i kandžama ljudskog "Ja" izrovali i iščeprkali umove filozofa, te ih uništili i pobacali u dolinu zablude. Slijedi to da je "Ja" u mikrokosmosu, odnosno u čovjeku isto što je i priroda u makrokosmosu, odnosno u svemiru, te da su oni dva sotonska idola.

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ
بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"A onaj ko ne vjeruje u šejtana, a vjeruje u Allaha, drži se najčvršće veze, koja je neraskidiva. A Allah sve čuje i zna." (Al-Bekara: 256)

Sad je pravi trenutak da se prisjetim jednog zamišljenog događaja koji će rasvijetliti gore spomenutu stvarnost, a koji sam zabilježio u svojem djelu *Odsjaji*, u vidu jednog zamišljenog putovanja te u formi bliskoj poeziji.

Osam godina prije pisanja ove poslanice imao sam jedan smislen doživljaj dok sam u mubarek mjesecu ramazanu boravio u Istanbulu, a upravo tad je Stari Said, koji se interesirao za filozofiju, bio nadomak preobražaja u Novog Saida. Dakle, upravo u tom periodu, u toku razmišljanja o tri staze na koje ukazuje završni dio sure *Al-Fatiha*:

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ
وَلَا الضَّالِّينَ

“Na put onih kojima si blagodat Svoju ukazao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali” (Al-Fatiha: 7), doživio sam fantastičnu viziju koja je bila slična snu.

Vidio sam sebe usred ogromne i nepregledne pustinje, a oblaci su bili nagomilani, sumorni i olovni, gotovo da uguše svaki dah na cijeloj zemlji. Nije bilo ni povjetarca, ni svjetlosti, kao ni vode. Ništa od tog nije se moglo naći.

Zamišljao sam kako je Zemlja nakrcana divljim, krvoločnim i štetnim životinjama. U srcu mi se rodi pomisao da na drugom kraju zemlje mora postojati dašak povjetarca, pitka voda i divno svjetlo, pa je neizbježno probiti se do tamo. Zatim uvidjeh to da me tamo nešto goni i bez moje namjere. Ušavši u jednu podzemnu spilju što nalikuje planinskom tunelu, kretao sam se podzemljem korak po korak, i opazio da su mnogi i prije mene u prošlosti išli ovim podzemnim putem, ali nisu uspjeli doći do kraja, već su ostali usput i pogušili se. Ja sam vidio tragove njihovih stopala, i povremeno čuo glasove jednog broja njih. Zatim je sve zamuklo.

Prijatelju moj, a koji svojom maštom putuješ zajedno sa mnom na ovom putovanju kroz maštu!

Zemlja iz ovog doživljaja predstavlja prirodu i prirodnjačku filozofiju. Tunel predstavlja put u stvarnost što su ga svojom mišlju probili sljedbenici filozofije. A tragovi stopa koje sam vidio jesu velikani filozofije poput Platona i Aristotela.⁴ Glasovi koje sam čuo jesu glasovi genija poput Ibn Sine i Al-Farabija. Da, nailazio sam na neke riječi i principe Ibn Sinine na nekim mjestima, ali su se potom potpuno prekinuli. Nije mogao nastaviti dalje, znači, ugušio se. Bilo kako bilo, iznio sam ti ovim na vidjelo neke činjenice skrivene pod plaštom

⁴ A ukoliko upitaš: *Ko si ti, pa da pobijaš te znamenite ljude? Nisi li poput muhe što se upliće u let sokolova?*

Odgovaram: S obzirom na to da ja imam bespočetnog učitelja, a to je Kur'ani-Kerim, onda ne mislim da moram biti obazriv, makar koliko i krilo mušice, na putu istine i spoznaje, prema tim sokolima koji su učenici filozofije ukaljane zabludom i razuma zaraženog iluzijama. Ukoliko sam ja na stepenu nižem od njih, ipak je njihov učitelj za neograničeni broj stepeni niži od mog učitelja, pa zaslugom mog učitelja i njegovim poticajem, materija koja je njih potopila, meni nije mogla nakvasiti ni stopala. Da! Obični vojnik koji nosi zapovijedi Moćnog Suverena i Njegove zakone može postići takve zasluge kakve ne može postići ni maršal kod nekog lokalnog vladara.

mašte, a kako bih ti ublažio usplahirenost i željnost. A sad da se vratim pripovijesti o svojem putovanju.

Dakle, nastavivši putovanje, dvije stvari našle su mi se u rukama:

Prva je jedna baterijska lampa koja je rastjerivala gustu tminu prirode pod zemljom, a druga je jedna moćna alatka koja probija ogromno stijenje veličine brda. Put je preda mnom bio otvoren.

Tad mi nešto na uho došapnu da su mi lampa i alatka date iz riznice Časnog Kur'ana. Na ovaj način putovao sam neko vrijeme, dok ne vidjeh da sam stigao na drugu stranu tunela. Vidjeh sunce kako sija na predivnom i vedrom nebu bez oblačka. Bio je to jedan raskošan proljetni dan. Povjetarac je pirio poput daška duha. Vidio sam tako svijet kojim je vladala raskoš i iz kojeg je izbijala radost na svakom mjestu, kao i ukusnu izvorsku vodu, te izrekoh *"Elhamdulillah!"*

Zatim pogledah u svoju dušu i uvidjeh da ja nisam sam svoj vlasnik, te kao da me neko dovodi da bi me iskušao i isprobao. U tom času uvidjeh kako sam se ponovo našao u onoj nepreglednoj pustinji, i ponovo su se oblaci nagomilali i zamračili nebo, i sve se gušilo u tjeskobi. Osjetih da me sad nešto goni drugom stazom, i vidjeh kako se ovog puta krećem po

zemlji, a ne pod njom, na svojem putu na drugu stranu. Na tom putovanju vidjeh čudne prizore i neobične stvari, a koje su gotovo neopisive. More je bjesnilo prema meni, oluje su mi prijetile, i svaka stvar pred mene bacala je trnje i zadavala mi teškoće. Međutim, ti su problemi iščezavali zaslugom oruđa za putovanje koje mi je dato iz Časnog Kur'ana, i ja sam ih savlađivao tim oruđem. I dok sam prevaljivao put korak po korak, nailazio sam na mrtva tijela putnika-namjernika pobacana na sve strane ceste. Tek jedan od hiljadu njih uspio bi preživjeti do kraja putovanja. Bilo kako bilo, ja sam se spasio iz zagušljive tmine ispod tih oblaka, i stigao na drugi kraj zemlje, te sam pronašao prekrasno sunce istine. Duboko udahnuvši ugodni povjetarac, izrekoh "*Elhamdulillah*" i počeh obilaziti taj raskošni svijet.

Zatim vidjeh da ni ovdje nisam ostavljen zastalno, jer me je neko ko kao da mi želi pokazati još jednu stazu vratio u moje prvobitno stanje, u onu zjapeću pustinju. Pogledah, i vidjeh stvari što se spuštaju odozgor poput kabina žičare, raznih oblika i tipova, od kojih neke nalikuju letjelicama, neke automobilima, a neke, opet, silazećim sepetima i sl. Ko se god svojom sposobnošću i snagom uspije zakačiti za neku od tih stvari, bude povučen nagore. Ja se ukrcah na jednu od njih,

i gle, za tren oka nađoh se iznad oblaka navrh jedne divne, zelenkaste planine. Oblaci nisu dopirali ni do pola visine te ogromne planine. Na svakom mjestu opazalo se najugodnije svjetlo, najukusnija voda i najprijatniji dašak povjetarca. Obišavši pogledom okolo, vidjeh kako su one svjetleće kabine što su izgledale poput žičare raspoređene na sve strane. Nešto slično njima vidio sam i ranije u toku svoja dva prethodna putovanja na drugom kraju zemlje, ali tad iz njih nisam shvatio ništa. Sada, međutim, razumijem da su te kabine, ustvari, ukazi ajeta Časnog Kur'ana.

Sad, dakle: Prva staza jeste staza onih koji su zabasali, a na koje ajet ukazuje riječima

وَلَا الضَّالِّينَ *“onih koji su zalutali”*. To je pravac misli onih koji su se okliznuli u ponor “prirode” i usvojili ideje naturalističke filozofije. Vidjeli ste na kolike teškoće se nailazi kako bi se stiglo do istine putujući ovom stazom ispunjenom zaprekama i problemima.

Druga staza jeste pravac misli obožavatelja posrednih uzročnosti na koje ukazuju riječi iz ajeta: غَيْرِ الْمَغْضُوبِ *“onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali”*. To su oni koji stvaranje i izumijevanje pripisuju posrednicima, i njima prišivaju djelotvornu moć, te žele stići do istinske stvarnosti i do spoznaje Allaha, Visoka

je Njegova veličina, isključivo putem razuma i misli, poput, naprimjer, mislilaca peripatetičke filozofije.

A treća staza, na koju ajet ukazuje riječima *الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ* “*kojima si blagodat Svoju ukazao*”, jeste svijetla staza sljedbenika Kur’ana, onih koji su na Pravom putu. Taj put najkraći je, najsigurniji i najlakši od svih. On je otvoren i slobodan svim ljudima da idu njime, i on je nebeski i svijetli pravac Milostivog.

DRUGA TEMA

O pretvorbi čestica

Ova tema ukazuje na jedan biser iz riznice ajeti-kerima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي
 لَتَأْتِيَٰنَكُمْ عَالَمَ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي
 السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا
 أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!”

“A nevjernici govore: ‘Čas oživljenja neće nam doći!’ Reci: ‘Hoće, tako mi Gospodara mojeg, koji zna nespoznajno, zacijelo će vam doći.’ Njemu ne izmiče ni trunčica na nebesima ni na Zemlji; i nema ni manje ni veće od toga, a da nije u Knjizi Razgovijetnoj.” (Seba’: 3)

Ova tema izlaže jednu trunku iz vrhunske riznice ovog časnog ajeta, odnosno izlaže jedan biser što ga sadržava školjkica čestice, i govori o jednom neznatnom dijelu kretanja i funkcije te čestice; sve to u tri Tačke s jednim uvodom.

UVOD

Pretvorbe i kretanje čestice označavaju treperenje čestice i njezino putovanje tokom upisivanja kreativnih znakova u knjigu svemira od strane Božije moći. Dakle, ona nije kao što umišljaju materijalisti i naturalisti, igračka slučajnosti što se nasumično kreće bez svrhe i smisla. Jer, svaka čestica, i sve čestice, jednako kao i sva bića, na polazišnoj tački svojeg kretanja izrekne: "*Bismillah*". Zapravo, ona ponese ogroman teret što umnogome nadmašuje njezinu ograničenu snagu, kao što, naprimjer, zrno borovog sjemena ponese na svojim plećima gorostasno stablo bora. A zatim čestica, okončavši svoju funkciju, izgovori: "*Elhamdulillah*". Jer, kao da ona ispoljivši svoju fenomenalnost, ljepotom svrhovitog umijeća u sebi i divotom svojeg lika što obiluje dubokim smislom i fascinira umove, opijeva divan hvalospjev svojem Veličanstvenom Tvorcu. Ako si voljan, samo pogledaj pažljivo plodove nara i kukuruza!

Zaista! Pretvorbe i putovanje čestice oznaka su treperenja i kretnji što imaju dubok smisao, potekao iz pisanja i brisanja riječi Božije svemoći na "Ploči ispisivanja i brisanja" (*Levhi-Mahv, Ispat*), koja je suština vremenskog toka i idealna stranica; prepisujući iz Knjige Razgovijetne (*Kitabun Mubin*), što je naziv za Božiju svemoć i htijenje, i što je okosnica njihovog raspolaganja pri dovođenju stvari u postojanje i njihovom formiranju, i što predstavlja pojavni svijet i sadašnjost, a sve to u skladu s principima Protokola razgovijetnog (*Imamun Mubin*), koji jeste zbir predodrednica stvari u njihovom korijenu i izdanku, odnosno skup prošlog porijekla svake stvari i njezinog sveukupnog budućeg potomstva, a što su obavijene nepoznajnim, zajedno s njihovim karakteristikama, kao i naziv za Božije znanje i uredbu.⁵

⁵ U Kur'ani-Kerimu su *Imamun Mubin* i *Kitabun Mubin* spomenuti na više mjesta. Neki komentatori Kur'ana smatraju to da oboje imaju isto značenje. Drugi, opet, smatraju to da im je značenje različito, te su protumačili njihovu suštinu na međusobno neusaglašene načine, a srž svega što su izjavili jeste ta da oboje jesu naziv za Božije znanje. Ja sam kroz izljev Kur'ani-Kerima stekao savršenu smirenost i uvjerenje da je

Imamun Mubin (*Protokol razgovijetni*) naziv za jednu vrstu Božijeg znanja i uredbu, što je okrenuto

više prema svijetu nespoznajnog, a manje prema pojavnom svijetu. Odnosno, ono je okrenuto prema prošlosti i budućnosti više nego što je okrenuto prema sadašnjem stanju i vremenu. Drugim riječima: *Imamun Mubin* jeste jedan registar Božijeg određenja, što gleda na porijeklo i potomstvo svega, i na njegovo korijenje i sjemenje, više nego što gleda na njegovo pojavno postojanje. Postojanje ovog registra već je potvrđeno u *Riječi dvadeset šestoj* i u bilješkama *Riječi desete*. Da! Ovaj *Protokol razgovijetni* jeste jedna vrsta Božijeg znanja i uredbe, a to znači da proizvođenje elemenata, korijenja i temelja za sve stvari s vrhunskom originalnošću i umijećem dokazuje to da se taj poredak i izvrsnost postižu u skladu s normativom Božijeg znanja. Isto tako su i plodovi, potomstvo i sjemenje tih stvari i sami minijturni registri Božije uredbe, budući da sadrže programe i indekse bića koja nadolaze, tako da je ispravno reći to da sjemenka, naprimjer, predstavlja minijturnu zbirku opredmećenih programa i popisa svega što će ustrojiti građu ogromnog stabla, kao i zbirku kreativnih komandi koje određuju i definiraju te projekte i indekse.

Zaključujemo, dakle, to da *Protokol razgovijetni* jeste u poziciji indeksa i programa stabla stvaranja, čije se žile, granje i ogranci protežu i obuhvataju prošlost, budućnost i Svijet nespoznajnog. U ovom smislu *Protokol razgovijetni* jedan je registar Božijeg određenja, kao i bilježnica njegovih principa i normi. Čestice se stavljaju u svoj pokret i dovode u funkciju u određene stvari po diktatu i pod vlašću tih normi.

A *Kitabun Mubin* (*Knjiga razgovijetna*) okrenuta je više prema pojavnom svijetu, a manje prema svijetu nespoznajnog. Odnosno, ona gleda na vrijeme

sadašnjosti više nego što gleda na prošlost i budućnost. Dakle, ona je naziv za Božiju svemoć i htijenje, njihov registar i knjiga, više nego što je naziv za Božije znanje i uredbu. Drugim riječima, ukoliko je *Protokol razgovijetni* registar Božijeg određenja, onda je *Knjiga razgovijetna* registar Božije moći. Odnosno, pravilnost i izvrsnost svake stvari, bilo u njezinom biću, bilo u njezinom identitetu, bilo u njezinim svojstvima, bilo u njezinim položajima, dokazuju to da je ta stvar obložena postojanjem i da joj se navlači izgled, te da joj se ostvaruje mjera i dodjeljuje karakterističan oblik po normama jedne savršene moći i po zakonima djelotvornog htijenja. Ta Božanska svemoć i to Božansko htijenje, dakle, posjeduju opće, univerzalne zakone pohranjene u velikom registru, tako da se odjeća zasebnih tipova postojanja za svaku stvar kroji, šije i navlači na njega i daje mu se karakterističan oblik, sve u skladu s tim zakonima. Postojanje ovog registra već je potvrđeno u Poslanici o Božijem određenju i slobodnoj volji, isto kao što je potvrđen i *Protokol razgovijetni*.

Pogledaj sad bezumnost filozofa i sljedbenika zablude i nemarnosti! Oni su uvidjeli postojanje *Levhi-Mahfuza* koji je iz Božijeg kreativnog stvaralaštva, i opazili su prizore te vidljive knjige koja je iz Božanske mudrosti i djelotvornog htijenja, i osjetili su njihove forme i uzorke u stvarima, ali su tome dali naziv "priroda" (Bože sačuvaj!) i prigušili su njegovu svjetlost.

Tako, dakle, po diktatu *Protokola razgovijetnog*, odnosno po propisu i djelotvornom načelu Božijeg određenja, Božija svemoć tokom svojeg stvaranja ispisuje lanac bića, od kojih svako jeste jedan znak, te

PRVA TAČKA

Sastoji se iz dva predmeta

Prvi predmet: U kretnji i mirovanju svake čestice dva svjetla jednoće blistaju kao dva sjajna sunca. Već smo s punom izvjesnošću dokazali, uopćeno u *Prvom pokazatelju Riječi desete*, a detaljno u *Riječi dvadeset drugoj*, to da svaka pojedina čestica, kad ne bi bila činovnik poslušan zapovijedima Uzvišenog Allaha, i kad se ne bi kretala s Njegovim dopustom i pod Njegovim djelovanjem, i kad se ne bi prestrojavala s Njegovim znanjem i Njegovom svemoću, onda bi bilo neizbježno to da svaka

dovodi u postojanje i pokreće čestice na Ploči brisanja i ispisivanja, koja, ustvari, jeste nevidljiva stranica vremena.

To znači da kretnje čestica jesu vibracije i pokreti u toku prelaska bića iz tog pisanja i prepisivanja, i iz Svijeta nespoznajnog u pojavni svijet, odnosno iz znanja u moć. A Ploča brisanja i ispisivanja jeste jedan promjenjivi registar velikog, trajnog i vječnog *Levhi-Mahfuza*, i ona se nalazi u domenu uvjetno mogućih stvari, odnosno, ona je registar stvari stalno izloženih smrti i životu, nestanku i postanku. Suština vremena jeste upravo to. Zaista, kako god svaka stvar posjeduje stvarnost, tako i stvarnost koju nazivamo *vremenom* i koja protječe poput toka ogromne rijeke u svemiru jeste poput stranice i tinte pisanja Božije moći na Ploči brisanja i ispisivanja. "A niko ne zna nespoznajno, samo Allah."

čestica posjeduje beskrajno znanje, neograničenu moć, sveobuhvatnu viziju, lice okrenuto prema svemu, kao i autoritet nad svime.

Naime, svaka čestica elemenata djeluje ili je, pak, sposobna djelovati, s pravilnošću u tijelu svakog živog bića, a imajući u vidu to da struktura stvari i zakoni njihove građe jesu međusobno različiti, i da je nemoguće uraditi bilo šta bez poznavanja strukture toga; pa čak kad bi to i mogla učiniti, to ne bi bilo bez grešaka. U stvarnosti, međutim, aktivnosti se dešavaju bez pogreške, što znači da ta aktivna čestica djeluje po komandi nekog ko posjeduje znanje koje obuhvata sve, i uz njegov dopust, znanje i htijenje ili, pak, ona sama mora posjedovati takvo sveobuhvatno znanje i apsolutnu moć.

Osim toga, svaka čestica zraka sposobna je ući u tijelo svakog živog bića i u plod svakog cvijeta, i u građu svakog lista, te djelovati u svakom od njih. A zna se to da se građa svakog od njih razlikuje od ostalih, i da njegov poredak nije jednak njihovom. Pa, ukoliko radionica za proizvodnju ploda smokve, naprimjer, izgleda poput tvornice platna, onda radionica za proizvodnju ploda nara izgleda poput tvornice šećera. Znači da se plan svake od njih dvije, kao i građa svake od njih, razlikuju jedni od drugih.

A ove čestice zraka ulaze ili su, pak, sposobne ući, u svaku od njih, i djeluju s vrhunskom stručnošću i savršenom mudrošću, te u njima zauzimaju određene položaje, a zatim, čim njihova funkcija bude okončana, napuštaju ih i odlaze svojim putem.

Na taj način pokretljiva čestica u zraku što se kreće mora ili znati sve oblike što su navučeni na životinje i biljke, i na njihove plodove i cvjetove, i također znati razmjere svake od njih i tipove njihovog plana ili, pak, ta čestica mora biti činovnik pod komandom nekog ko sve to zna, i djelovati njegovom voljom.

Isto tako i svaka čestica što miruje u nepomičnom i mirnom tlu osposobljena je da bude izdanište sjemenja svih cvatnih biljaka i plodonosnih stabala. Jer, ako bi to sjemenje bilo ubačeno u pregršt zemlje, koja je sačinjena od jednakih čestica što su poput samo jedne, i ukoliko bi se sastalo s česticama u njoj, moralo bi ili pronaći za sebe posebnu tvornicu, sa svim materijalima i zaliham a što su potrebni za njegovu građu, odnosno morao bi u toj pregršti zemlje postojati onoliki broj sićušnih nevidljivih tvornica koliko ima svih vrsta biljaka, stabala i plodova ili bi, pak, ono moralo posjedovati široko znanje i sveobuhvatnu čudotvornu moć, a koji bi na nadnaravan način stvorili svaku stvar iz ništa i koji bi poznavali sve u potpunosti i sa svakog aspekta ili, u

konačnosti, sva ta djelovanja moraju biti izvršena naredbom i dozvolom, snagom i moći Svemoćnog i Sveznajućeg Allaha.

Sad, ukoliko bi neka priprosta osoba koja apsolutno nema pojma o civilizacijskim sredstvima, a uz to je i slijepa, potpuno bez vida, otputovala u Evropu, i tamo ušavši u sve fabrike i radionice obavljala fenomenalne poslove u svakoj grani proizvodnje, i u svim tipovima gradnje, sa savršenom pravilnošću, neusporedivom mudrošću i izvrsnom stručnošću što zadivljuje umove, bez sumnje bi svako ko ima i trunku svijesti shvatio sa svom izvjesnošću to da taj čovjek to što čini ne čini sam sobom, već da mora postojati stručan majstor koji mu diktira i potiče ga na rad.

Isto tako, ako bi jednom nesposobnom, slijepom i paraliziranom čovjeku koji stalno čami zatočen u svojem kućerku, ne kreće se i miruje, bilo doneseno nešto šljunka, komadići kosti i malo pamuka, a potom se iz tog kućerka počnu iznositi tone šećera, kolutovi platna, hiljade komada dragulja i odjeća s najljepšim ukrasima, najkvalitetnije vrste, i uz to još i najukusnija hrana, pa zar ne bi svako ko ima i trunku pameti rekao: *Taj čovjek samo je zupčanik ili je samo jedan bijedni čuvar u čudnovatoj fabrici koja je mjesto čudesa i kod njezinog vlasnika koji čini ta čudesa?!*

Isto je tako i s kretanjem čestica zraka i njihovim funkcijama unutar biljaka, stabala, cvjetova i plodova, od kojih svako jeste jedno Božansko pismo Sveopstojnog, i jedno od divota Njegovog umijeća gospodarenja, i jedno od nadnaravnih djela Božije svemoći, kao i jedno čudesno djelo Božanske mudrosti. Dakle, te se čestice kreću i premještaju s jednog mjesta na drugo, isključivo po komandi i po volji Mudrog Tvorca, Plemenitog Stvoritelja, a Koji je Posjednik ljepote.

Po mjerilu spomenutog možeš usporediti i čestice tla, a koje su izdanište klasova zrnevlja i sjemenja. Svaka od njih jeste poput čudesnog stroja koji se razlikuje od svih drugih, i poput štamparije koja je nejednaka s drugima, i poput riznice koja se izdvaja od drugih, i poput izvanredne oglasne ploče koja oglašava Allahova Lijepa Imena, i što se ističe mimo drugih, i poput izvrsnog hvalospjeva koji slavi savršenstva Uzvišenog. Bez sumnje, to originalno sjemenje postalo je izdanište tog drveća i bilja isključivo po komandi Onog Koji je vlasnik zapovijedi: *كُنْ فَيَكُونُ* "Budi! – i ono se zbilo", i Čijoj je komandi potčinjena svaka stvar, i bez Čijeg se dopusta, htijenja i moći ne čini ništa. Ovo je nepobitno dokazano i izvjesno. Mi u to vjerujemo.

Drugi predmet: Ovaj predmet jeste jedan mali pokazatelj funkcija i svrhovitosti što se nalaze u kretanju čestica.

Materijalisti, kojima je pamet iscurila na oči, svojom mišlju lišenom svake mudrosti i filozofijom utemeljenom na uzaludnosti i ispraznosti postojanja, smatraju to da su pretvorbe i transformacije čestica proizvod slučajnosti. Čak su te pretvorbe učinili jednim pravilom ugrađenim u sve njihove principe, učinivši ih tako izvorom stvaranja Božanskih stvorenja.

Sada, onaj ko posjeduje imalo svijesti izvjesno će znati koliko su se oni udaljili od logike razuma, pripisavši ovakvo što tim stvorenjima okićenim izobilnim svrhama, nečemu što je zbrkano, nasumično, i u čemu nema nikakve mudrosti niti smisla.

Međutim, gledište i mudrost Kur'ana smatraju to da pretvorbe čestica imaju mnoštvo mudrosti, nepreglednost svrha i bezbroj funkcija, na što ukazuje časni ajet:

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِحُ بِحَمْدِهِ
“I ne postoji ništa a da Ga ne veliča, hvaleći Ga” (Al-Isra': 44), kao i mnogi drugi slični ajeti.

Ovdje ćemo pokazati samo na neke od tih mudrosti, svrha i funkcija, i to u svrhu navođenja primjera.

PRVA: Slavljeni i Uzvišeni Allah u svrhu obnavljanja i demonstriranja čina izumijevanja i dovođenja stvari u postojanje, pokreće i potčinjava čestice Svojom moći; time On čini da svaki pojedinačni duh bude izvjesnim uzorkom i modelom, te na njega svake godine navlači novo tijelo iz Svoje nadnaravne moći; i On iz svake zasebne knjige Svojom savršenom mudrošću prepisuje i kopira na hiljade različitih knjiga; i On jednu stvarnost ispoljava u raznim vidovima i raznolikim oblicima; i On otvara prostor i priprema mjesto za nastanak novih svemira i novih svjetova i novih bića, zajednicu po zajednicu.

DRUGA: Veličanstveni i Visoki Posjednik sve vlasti stvorio je ovaj svijet, a naročito površinu Zemlje, u vidu prostrane njive, odnosno priredio ga je da bude pogodan za rast i razvoj usjeva svih bića, kao i za njihovu stalnu i svježu pojavu, odnosno, kako bi u njemu sijao i žnjeo nadnaravna djela Svoje beskrajne moći.

U ovoj Njegovoj njivi koja se prostire svom širinom Zemljine kugle, Maliku'l-Mulki-Zuldželal kroz nadnaravna djela Svoje moći ističe iznova po jedan novi svijet svakog stoljeća, svakog godišnjeg doba, svakog mjeseca, svakog dana, pa čak i svakog sahata na površini zemlje, te savršeno osmišljenim pokretanjem čestica i njihovim stavljanjem u funkciju s izvrsnim poretком, zemaljskoj

ravnici daje raznovrsne nove prinose. On, Slavljen neka je, tim kretanjem čestica iznosi na svjetlo dana poklone Svoje milosti koji izviru i Njegove nepresušne riznice, kao i uzorke Svoje neiscrpnne moći.

TREĆA: Nakkaši-Ezeli pokreće čestice sa savršenom mudrošću i podređuje ih pravilnim funkcijama, a kako bi Njegova Lijepa Imena saopćila smislove svojeg beskrajnog manifestiranja. Uzvišeni, stoga, na jednom ograničenom mjestu izvodi neograničenu količinu fenomenalnih oblika koji ukazuju na te neograničene manifestacije, i na jednoj tijesnoj stranici ispisuje neograničeni broj kreativnih ajeta koji izražavaju neograničene uzvišene smislove.

Da! Prošlogodišnji prinosi i rezultati bića su, sa gledišta suštine, isti kao i njihovi ovogodišnji prinosi i rezultati, ali njihovi smislovi i značenja različiti su. Naime, paralelno s promjenom relativnih odrednica, mijenjaju se, umnožavaju i uvećavaju smislovi. I mada se te relativne odrednice i trenutačna utjelovljenja smjenjuju, i naizgled su prolazni, ipak su njihovi lijepi smislovi očuvani, oni nastavljaju, ostaju i traju.

Zato lišće, cvat i plodovlje ovog stabla koji su bili prošlog proljeća, budući da nemaju duh, jesu isti i ovog proljeća, jer se na njih gleda iz ugla stvarnosti, ali razlika se javlja u njihovim

relativnim utjelovljenjima. Ova utjelovljenja došla su ovog proljeća kako bi nadomjestila prethodna utjelovljenja, a sve to zbog toga da bi saopćila smislove svetih stanja Božijih Lijepih Imena čije se manifestiranje stalno obnavlja.

ČETVRTA: Hakimi-Zuldželal pokreće čestice na njivi ovog skučenog svijeta i ispleće ih u tvornici Zemlje, učinivši tako da svemir teče i da se sve što postoji kreće. Sve je to u svrhu pripreme prikladnih potrepština, ukrasa i prinosa za obimne svjetove bez granica, kao što su Svijet pojmova i veoma široki Svijet unutarnjih dimenzija stvari, te drugi neograničeni ahiretski svjetovi. Slavljeni Allah, tako, na ovoj sićušnoj Zemlji priređuje mnoštvo nevidljivih proizvoda za te ogromne i prostrane svjetove, i s ovog svijeta pokreće neizmjernu poplavu koja izvire iz riznice Njegove apsolutne svemoći i ulijeva je u svijet nespoznajnog, a dio nje u svjetove ahireta.

PETA: Slavljeni i Uzvišeni Allah Svojom moći pokreće čestice sa savršenom mudrošću i podređuje ih pravilnim svrhama, a kako bi ispoljio beskrajnu Božansku savršenost, i neograničene odraze ljepote, i beskonačne ukaze Božanske veličanstvenosti, i bezbrojne izjave Božanske slave, na ovoj skučenoj i sputanoj Zemlji, u kratkom i ograničenom vremenu. On, Slavljen neka je, čini to da slave

beskrajnim izjavama slave u tom kratkom vremenu i na ograničenom mjestu, time izlažući na vidjelo apsolutne ukaze Božanske ljepote, savršenstva i veličanstvenosti. On dovodi u postojanje mnoštvo nespoznajnih činjenica, mnoštvo ahiretskih plodova i mnoštvo idealnih izgleda koji su dati prolaznim oblicima i njihovoj vječnoj biti, i mnoštvo svrhovitih vezova iz Levhe. Onaj Koji pokreće čestice jeste Onaj Koji ističe ove veličanstvene svrhe i ove masovne mudrosti. Jer, u protivnom, svaka čestica morala bi imati pamet veliku kao sunce!

Tako, postoji veliko mnoštvo primjera pretvorbi čestica koje su pokrenute s krajnjom mudrošću, poput spomenutih pet uzoraka, i možda bi njihov broj dostigao pet hiljada primjera. Međutim, maloumni filozofi za njih su umislili da u njima nema nikakve svrhe i mudrosti! Zapravo, oni su za čestice koje svojim dvjema kretnjama kojima vibriraju u svojem ekstatičnom Božanskom zanosu, oko svoje osi, od kojih je prva kosmička, po svojoj orbiti, a druga subjektivna, i obuzete Božanskim zikrom i slavljenjem Boga, poput mevlevijskog derviša, pogrešno mislili to da se kreću same sobom, te se poigravaju i okreću zabunom.

Iz rečenog izvodimo to da znanje tih filozofa nije znanost, već neznanje, a njihova misao zapravo je besmisao, lišena svake mudrosti!

(U Trećoj tački navest ćemo još jednu podužu šestu svrhu.)

DRUGA TAČKA

U svakoj čestici postoje dva istinska svjedočanstva postojanja slavljenog Allaha i Njegove jednoće.

Da! Obavljajući ogromne funkcije i noseći veoma teške terete koji su iznad njezine moći, sasvim svjesno i uprkos svojoj nemoći i krutosti, čestica pruža nepobitno svjedočanstvo postojanja Slavljenog Allaha.

Isto tako, koordiniranošću i usklađenošću njezinog kretanja s općim poretком koji vlada u svemiru, i svojim pridržavanjem reda gdje god zauzme mjesto, i njezinim nastanjivanjem tu kao da je to njezin dom, čestica također pruža istinito svjedočanstvo jednoće Allahove, kao i jedinstva Vladara pojavne vlasti i unutarnjih dimenzija stvari. Dakle, čija god da je ta čestica, njegova su i sva mjesta kojima se ona kreće.

To znači da činjenica da je čestica nemoćna, a njezin teret pretežak, i da su njezine funkcije bezbrojne, dokazuje to da ona postoji i kreće se

u ime i po komandi Nekog apsolutno Moćnog – *Kadiri-Mutlaka*.

Pored toga, slaganje kretanja čestice i njegova usklađenost s općim, univerzalnim poretkom u svemiru, što izgleda kao da ga ona dobro poznaje, te njezin ulazak u sva mjesta bez ikakve zapreke na putu, dokazuju to da ona djeluje i čini to što čini s moću i sveobuhvatnom mudrošću Nekog Ko posjeduje apsolutno znanje – *Alimi-Mutlak*.

Tačno! Jedan vojnik ima veze i odnose sa svojim odjeljenjem, vodom, četom, bataljonom i divizijom, i u svakoj od tih formacija ima svoju određenu funkciju u vrijednosti tih odnosa. A koordiniranost i usklađenost sa svim ovim vezama i odnosima kroz njihovo poznavanje i poznavanje funkcija u svakom tom domenu, uz vršenje vojnih dužnosti na temelju obuke i primanja instrukcija prema njihovom režimu, postiže se u cjelini kroz izvršenje zapovijedi vrhovnog zapovjednika koji predvodi cijelu tu formaciju, kao i kroz slijeđenje njegovih pravila.

Kako god je takav slučaj s jednim vojnikom, isto je tako i sa svakom česticom koja ulazi u različite strukture, jedne unutar drugih; ona ima različite odgovarajuće položaje u svakoj od njih, i međusobno podešene pozicije koje su osnova raznih koristi, i raznolike uredne

funkcije, i raznovrsne svrhovite rezultate. Onda je sigurno to da čin smještanja te čestice unutar svih tih struktura, na način da on uopće ne poremeti svrhe i rezultate što proizlaze iz tih odnosa i funkcija, i uz očuvanje svih tih odnosa i funkcija, jeste svojstven samo Posjedniku sve vlasti, u Čijoj ruci povodci su svega.

Tako, naprimjer, čestica smještena u zjenici oka Teffikovog⁶ posjeduje veze s očnim nervima, motoričkim i senzorskim, i s arterijama i venama u njemu, i s licem, i sa glavom, zatim s cijelim tijelom, kao i s ljudskim bićem u cjelini. Usto, ona u svakom tom dijelu posjeduje svrhe i funkcije.

Dakle, postojanje tih veza, odnosa, svrha i koristi u svemu tome, sa savršenom mudrošću i izvrsnošću pokazuje to da samo Onaj Koji je stvorio to tijelo sa svim njegovim dijelovima i organima jeste u stanju smjestiti tu česticu na njezino mjesto. Naročito se to odnosi na čestice koje dolaze da bi bile hrana, što se s pravilnošću i s mudrošću kreću i putuju zajedno s karavanom hranjivih tvari, a što zapanjuje umove. One prolaze kroz različite faze, i teku kroz različite slojeve po preciznom poretku. One se pomiču svjesnim koracima, bez ikakve pogreške, sve dok postupno ne

⁶ Prvi učenik koji je zapisivao *Poslanice Nura*.

stignu do živog tijela. U njemu budu prečišćene kroz četiri filtra, dok, nošene crvenim krvnim zrcima ne stignu u organe i ćelije koje su u potrebi za hranom, te ih, po zakonu plemenitosti, nahrane i okrijepe.

Iz ovog samo po sebi razumije se to da onaj koji naređuje česticama prolazak kroz hiljade različitih faza i odvojenih slojeva, i dovodi ih na ovaj način s mudrošću, neporecivo i izvan svake sumnje jeste *Rezzaki-Kerim*, *Haliki-Kerim*, a u odnosu na Čiju svemoć zvijezde su jednake česticama.

Osim toga, svaka pojedina čestica djeluje u sastavu određenog fenomenalnog oblika i divnog ukrasa u stvorenju, na način da ona ili mora imati dominantan i autoritativan položaj u odnosu na sve druge pojedine čestice i na sve njih skupa, a istovremeno i sama biti pod komandom svake od tih čestica i svih njih u cjelini, i uz to posjedovati savršeno poznavanje tog fenomenalnog oblika koji zapanjuje umove i divnog ukrasa ispunjenog mudrošću, te ga ona sobom formirati (!), a što je hiljadu puta apsurdno ili je, pak, ona tek jedna tačka podređena kretanju, potekla iz pera Allahove svemoći i iz zakona Njegovog određenja.

Primjera radi, kameni blokovi koji se nalaze u kupoli džamije Aja Sofija, ukoliko ne bi bili podložni uredbi njezinog graditelja, onda bi

proizlazilo to da svaki taj kameni blok mora sam sobom biti vješt i vrstan graditelj poput Mimara Sinana, te imati autoritet nad ostalim blokovima, a istovremeno i biti pod njihovom komandom, odnosno, morao bi imati vlast nad ostalim kamenim blokovima i biti u stanju narediti im: *Hej, kamenje, hajde da se uvežemo i složimo rame uz rame, kako se ne bismo srušili!*

Isti je slučaj i s česticama koje se nalaze u stvorenjima, koja su od kupole Aja Sofije fenomenalnija, izvrsnija, divnija, fascinantnija i osmišljenija hiljadama puta. Ukoliko te čestice ne bi bile podložne komandi Velikog Graditelja, Graditelja svemira, onda bi svakoj od njih morala biti dodijeljena svojstva savršenosti koja ne dolikuju nikom drugom, samo Onom Koji je Stvoritelj svemira.

Feya Subhanallah! Bezbožni nevjernički materijalisti porekavši Nužno postojećeg Allaha (*Vadžibul Vudžud*), prisiljeni su po inerciji razmišljanja vjerovati u onoliko lažnih božanstava koliko ima čestica. S ovog gledišta možeš vidjeti to kako je nevjernik koji poriče postojanje Allaha, Slavljen neka je On, koliko god bio filozof i učen, ipak ogromna neznalica i apsolutno neobrazovan.

TREĆA TAČKA

Ova tačka jeste jedan pokazatelj šeste veličanstvene svrhe koja je najavljena u završnici *Druge tačke*.

U bilješkama Drugog pitanja *Riječi dvadeset osme* navedeno je:

Još jedna između hiljada svrha i mudrosti u pretvorbi i kretanju čestice u tijelima živih bića jeste prosvjetljenje čestica životom, kao i njihovo stjecanje smisla i pouke, a kako bi ta čestica bila dostojna ulaska u sastav svijeta ahireta.

Da! Životinjsko i ljudsko biće, pa čak i biljka, jesu poput ugostilišta tih čestica, njihovog vojničkog poligona te škole za njihovo odgajanje. Ta kruta čestica tu uđe i bude prosvijetljena. I kao da one steknu obuku i prime zapovijedi i uputstva, te postanu rafinirane, i svaka se od njih, izvršenjem svojih funkcija, kvalificira i postane dostojna da bude među česticama svijeta vječnosti i ahireta, a koji je živ sa svim svojim dijelovima.

Pitanje: Po čemu se može znati ova mudrost u kretanju čestica?

Odgovor:

Prvo: Njezino postojanje zna se kroz mudrost Mudrog Allaha, Slavljen neka je On, te činjenice dokazane tekućim poretком u svim bićima i

svrhama koje ona sadržavaju. Jer, Božanska mudrost koja je povjerila mnoge univerzalne svrhe i najsitnijoj djelomičnoj stvari, ne može dopustiti to da kretanje čestica bude uzaludno i ostane bez svrhe, dakle, to kretanje koje se odvija u bujici svega što postoji, i koje praktično ispoljava vrhunsku djelotvornost, i koje je uzrok isticanja svrhovite fenomenalnosti stvari.

Pored toga, kako bi mogla Božanska mudrost i suverenitet, a koja ne ostavlja ni najsitnije stvorenje bez nagrade ili bez savršenstva ili bez položaja, kao naknade za funkcije koje ono vrši, zapostaviti svoje mnogobrojne izvršitelje i sluge, odnosno bezbrojne čestice, bez svjetla ili bez nagrade?

Drugo: Sanii-Hakim pokreće elemente i upošljava ih za izvršenje uzvišenih funkcija, te ih, kao nagradu na putu usavršenja, unaprijedi u stepen minerala, a čestice minerala pokreće i podređuje funkcijama, poučava ih slavljenju Boga svojstvenom materiji, te im dodijeli nivo biljnog života. On i čestice biljaka pokreće i stavlja u funkciju, i čini ih opskrbom drugima, te im onda ukaže blagodat unaprijedivši ih u fini nivo životinja. I čestice životinja On upošljava u vidu opskrbe, te ih unapređuje u nivo ljudskog života. Provlačeći čestice ljudskog tijela kroz brojne filtre mnogo puta, On ih prečisti i rafinira, i promiče na

najrafiniranija mjesta i u najcjenjenije dijelove ljudskog tijela, a to su mozak i srce.

Iz spomenutog može se razumjeti to da kretanje čestica nije uzaludno, njihovi pokreti nisu bez svrhe, već su one natjerane da hrle, i vođene su prema nekoj vrsti savršenstva koje je prikladno za njih.

Treće: Jedan dio čestica živog bića, kao što su one u sjemenkama i jezgrama, postižu takvo duhovno prosvjetljenje i rafiniranu krasotu da postanu poput duha i sultana svim ostalim česticama i cijelom gorostasnom stablu.

Uspon ovih čestica na ovaj nivo između svih drugih čestica tog ogromnog stabla jeste rezultat njihovog izvršenja osjetljivih funkcija i uzvišenih dužnosti tokom razvoja stabla, što ukazuje na činjenicu da te čestice pri izvršavanju svojih naravnih funkcija, po zapovijedi Mudrog Stvoritelja, poprimaju duhovnu rafiniranost i svjetlo, visok položaj i uzvišenu uputu, srazmjernu svojem kretanju, i u skladu s ukazima Lijepih Imena što se manifestiraju u njima, kao i s uzvišenošću tih imena.

Ukratko: Sanii-Hakim svakoj stvari odredio je tačku savršenosti koja odgovara toj stvari, i utvrdio je svjetlo postojanja koje joj dolikuje, te pogoni i usmjerava tu stvar prema toj tački savršenosti sposobnošću koju joj je On

dodijelio. Ovaj zakon gospodarenja kako god je na snazi u svim biljkama i životinjama, također je na snazi i među krutim tvarima, tako da On, Slavljen neka je, dodjeljuje običnoj prašini uspon i unapređenje kojim ona postiže stepen dijamanta i nivo dragog kamenja. Iz ove činjenice razotkriva se i ukazuje jedan kraj moćnog zakona: **Zakona Božijeg gospodarenja.**

Zatim, taj Haliki-Kerim u toku podređivanja životinja svrsi provođenja moćnog zakona rasplodnje i razmnožavanja, dodjeljuje im djelomični užitak, kao naknadu za izvršenje te funkcije. On i životinje uposlene za provođenje Božanskih zapovijedi, poput, recimo, pčele i slavu, unapređuje u pravcu savršenstva. Nagrađuje ih položajem koji je stjecište željnosti ushićenja i užitka. Iz ove činjenice razotkriva se i ukazuje jedan kraj moćnog zakona: **Zakona plemenitosti.**

Zatim, stvarnost svake stvari okrenuta je prema ukazu i manifestiranju nekog od Božijih Lijepih Imena, i vezana uz nju, i ona je poput ogledala koje odražava njegova svjetla. Ta stvar, koliko god poprimila stanje ljepote, ta ljepota vodi porijeklo iz tog lijepog imena i Njegove uzvišenosti, jer ta ljepota nužno proizlazi iz tog imena. Znala to dotična stvar ili ne znala, to stanje ljepote zahtjev je stvarnosti.

Iz ove činjenice ističe se jedan kraj moćnog zakona: **Zakona uljepšavanja i ljepote.**

Zatim, položaj i savršenstvo koje Fatiri-Kerim dodijeli nekoj stvari, po nužnom zahtjevu načela plemenitosti, ne bude joj oduzet kad istekne period i okonča život te stvari, već njezini plodovi, rezultati, nevidljivi identitet, smisao i duh, ukoliko ima duh, ostaju i ustraju.

Tako, naprimjer, Uzvišeni Allah trajno održava smislove savršenstva i njihove plodove što ih postigne čovjek. Tako iskazanu zahvalnost i pohvalu za prolazno voće koje pojede, Allah, Slavljen neka je, uzvratit će mu u vidu priyatnog i opredmećenog džennetskog voća. Iz ove činjenice razotkriva se i ukazuje jedan kraj moćnog zakona: **Zakona milosti.**

Zatim, Hallaki-Bimisal nikad se ne razmeće ni u čemu niti ikad bilo šta čini uzaludno. On čak i materijalne otpatke uginulih stvorenja, koja su okončala svoje funkcije ujesen, u proljeće upošljava u gradnji novih stvorenja. Stoga, nužni zahtjev Božanske mudrosti jeste taj da ove nežive, besvjesne zemaljske čestice, što su ispunile svoje uzvišene dužnosti na Zemlji, ugradi u neka zdanja na živom, svjesnom svijetu ahireta, i to sa svim što je u njemu, stijenjem i drvećem, uz dokaz časnog ajeta:

يَوْمَ تَبْدَلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ “*Na dan kad Zemlja bude zamijenjena drugom zemljom*” (Ibrahim: 48), i uz pokazatelj časnog ajeta:

وَأَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ “*A budući svijet – to je život, kad bi samo oni znali*” (Al-Ankabut: 64), i stoga što bi ostavljanje čestica ovog svijeta na njemu kad on bude razrušen ili, pak, njihovo bacanje u ništavilo, bilo razmetanje i uzaludnost. Iz ove činjenice razotkriva se i ukazuje jedan kraj moćnog zakona: **Zakona mudrosti.**

Zatim, ogromno mnoštvo tragova, smislova i plodova ovog svijeta, kao i spletovi djela i stranice aktivnosti svjesnih bića zaduženih obavezama, poput džina i ljudi, i njihovi duhovi i tijela, šalju se na tržište i sajam budućeg svijeta. Nužni je zahtjev pravednosti i mudrosti, onda, to da i zemaljske čestice koje su pratile i služile te smislove, zajedno s ruševinama ovog svijeta kad on bude srušen, budu poslane na budući svijet i iskorištene za njegovu gradnju; tj. nakon što su postigle usavršenje koje im je svojstveno u skladu s funkcijom, odnosno nakon što su stekle službu u životnoj svjetlosti i postale sredstvo izjava slave živog svijeta. Iz ove činjenice razotkriva se i ukazuje jedan kraj moćnog zakona: **Zakona pravednosti.**

Zatim, kako god duh vlada tijelom, isto tako i komande po kojima se stvaraju krute tvari što ih je ispisalo pero Božijeg određenja također imaju vlast nad tim tvarima. Na taj način te supstancije zauzimaju svoje pozicije i kreću se po određenom poretku, u skladu s nevidljivim diktatom Božijeg određenja.

Pa, naprimjer, u raznim vrstama jajašaca i sperme, i tipovima jezgara i rodovima sjemenja, tvari stječu različita svjetla i izdvojene položaje, prema izdvojenosti konstitutivnih komandi što ih je ispisalo Božije određenje. Tako te tvari, s gledišta supstancije, imaju istu suštinu⁷, ali one postaju sredstva nastanka bezbrojnih raznolikih bića, te posjeduju različite položaje i raznovrsna svjetla. Sasvim sigurno je onda to da, kad se čestica nađe u službi života, i uđe unutar Božanske slave koju život neprestano izriče, i tu ispuni svoje dužnosti, svakako će, po nužnoj pretpostavci Božijeg sveobuhvatnog znanja, na njezinom nevidljivom čelu biti ispisane mudrosti tih smislova, i zabilježiti će ih pero Božijeg određenja kojem ne promiče ništa. Iz ove činjenice se razotkriva i ukazuje jedan kraj

⁷ Da, sve te tvari sačinjene su od četiri elementa poput: kisika, vodika, dušika i ugljika. Stoga se svaka stvar s gledišta materijalnog sastava smatra sličnom jedna drugoj, a jedina razlika između njih jeste u nevidljivom rukopisu Božijeg određenja.

moćnog zakona: **Zakona sveobuhvatnog znanja.**

Na temelju svega rečenog, čestice se ne kreću nasumično niti spontano.⁸

Dakle, iza svakog od gornjih sedam zakona: Zakon Božijeg gospodarenja, Zakon plemenitosti, Zakon ljepote, Zakon milosti, Zakon mudrosti, Zakon pravednosti i Zakon sveobuhvatnog znanja, kao i drugih sličnih moćnih zakona, stoji po jedno Allahovo Najveće Ime, i jedna vrhunska manifestacija Tog Najvećeg Imena. Iz tog ukaza razumije se sljedeće:

Pretvorbe i transformacije čestica, kao i svih ostalih bića, na ovom svijetu, teku uz granice koje je zacrtalo Božije određenje, i u skladu s konstitutivnim zapovijedima što ih je izdala Božija svemoć, i na temelju preciznog znalačkog mjerila, u svrhu uzvišenih mudrosti, te kao da se spremaju za odlazak na jedan drugi, uzvišeniji svijet.⁹

⁸ Ovo je odgovor na gornjih sedam postavki.

⁹ Jer, vidljivo je pred nama to da izobilno širenje svjetla života u ovom zgusnutom, niskom svijetu, i njegovo stalno i djelotvorno paljenje s krajnjom izdašnošću, toliko da je proširilo svjetlo života u ogromnim količinama i u najbezzvrednije i najzagađenije tvari, i izoštrilo te guste i bezvrijedne tvari svjetlom života i rafiniralo ih, gotovo izričito

Otud se tijela živih bića mogu smatrati školom u kojoj uče putujuće čestice, i poligonom u kojem se obučavaju, kao i ugostilištem u kojem se uzgajaju. Na osnovu časnih hadisa, sasvim ispravno možemo prosuditi da je to tako.

Zaključak

Kao što je već utvrđeno u *Riječi prvoj*, svaka stvar izriče "*Bismillah*", "*U ime Allaha*". I čestica, također, poput svih bića, i poput svake zajednice bića, i poput svake skupine njihovih zajednica, izriče jezikom svojeg stanja "*Bismillah*", i kreće se u skladu s tim.

Dakako! Svaka čestica, uz dokaz tri gore spomenute *Tačke*, jezikom svojeg stanja na početku svojeg kretanja izrekne:

"Bismillâhirrahmânirrahîm", odnosno krećem u ime Allaha, radi Njega, Njegovom snagom, s

pokazuju to da Allah, Slavljen neka je On i Uzvišen, otapa ovaj zbijeni i ukrućeni svijet, uljepšava ga i uglašava kroz pokrete čestica i svjetlom života, a kako bi ga pripremio za drugi, živi, fini, uzvišeni i čisti svijet, te kao da ga On dotjeruje zbog putovanja u taj finiji svijet. Oni koji svojim umovima ne mogu shvatiti proživljenje ljudskog roda, kad bi pogledali pod svjetlom Kur'ana i s njegove osmatračnice, vidjeli bi to da sveobuhvatni Zakon Božije sveopstojnosti, a koji je jasan i očigledan, oživljava sve čestice poput pokretanja vojnika u armiji, i raspolaže njima, što je vidljivo na snazi.

Njegovim imenom, uz Njegov dopust, a zatim ona, kao i svaka njihova zajednica, na kraju svojeg kretanja, izriče što i svako stvorenje, jezikom svojeg stanja:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ "Hvala Allahu, Gospodaru svjetova."

Dakle, svaka se čestica u oblikovanju svakog fenomenalnog stvorenja, što je poput himne i hvalospjeva Uzvišenom Allahu, ispoljava kao sitno perce pera Božanske moći, što ga ispisuje.

Štaviše, svaka se ta čestica ispoljava u vidu vrška iglice na bezbrojnim nevidljivim glavama moćnih Božanskih gramofona; ta iglica klizeći po navojima ploče, što su Božanska stvorenja, iz njih izbija zvuk koji izriče Božanske ode i hvalospjeve, i pokreće recitacije Božanske slave.

دَعَوِيهِمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَ

آخِرُ دَعَوِيهِمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ

لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَاةً تَكُوْنُ لَكَ
رِضَاءً وَ لِحَقِّهِ اَدَاءً وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ وَ اٰخُوَانِهِ
وَ سَلَامٌ وَسَلَامٌ وَ سَلَامٌ دِيْنِنَا اٰمِيْنَ يَا رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ

“Molitva njihova bit će u njima: ‘Slavljen neka si Ti, Allahu naš’, i pozdrav njihov bit će: ‘Mir vama’, a završna dova njihova bit će to da: ‘Hvala pripada Allahu, Gospodaru svih svjetova.’”

“Slavljen neka si Ti, mi ne znamo ništa, samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.”

“Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, nakon što si nas uputio, Ti si Darežljivi.”

Moj Allahu, Svoje salavate spusti na našega sejjida Muhammeda, salavatima što će Tebi pričiniti zadovoljstvo, i njemu ispuniti ono što zaslužuje i na što ima pravo, i na njegovu obitelj, Ashabe i sabraču, i selam. Spasi nas i spasi našu vjeru. Amin, Najmilostiviji Milosniče.

